

Govor mržnje u pravu EU: *Osnovne odlike i sudska praksa Suda Evropske unije*

Predavanje gostujućeg predavača na Akademiji za evropsko pravo (ERA)
u okviru seminara za nosioce pravosudnih funkcija
“Primena antidiskriminacijskog prava EU”,

Dr Vladislav Belavusau [Uladzislau Belavusau]
Četvrtak, 13. novembar 2025. godine – Trir (Nemačka)

Finansira
Evropska unija

© Uladzislau Belavusau (2025)

1

Danas

1) Govor mržnje u odnosu na slobodu izražavanja

2) Relevantno sekundarno pravo EU:
Direktive blizakinje (2000) i Odluka Saveta(2018)

3) Relevantna sudska praksa Suda EU u vezi sa sledećim osnovama:

- (a) Rasa i etnička pripadnost;
- (b) Seksualna orijentacija

4) Opštiji dokumenti javnih politika i onlajn implikacije:
ograničenja, propusti i izgledi?

Područje primene

Relevantno sekundarno

Relevantna sudska

Ograničenja, propusti,

© Uladzislau Belavusau (2025)

2

Govor mržnje u kontekstu prava EU

- **Definicija:**

Govor mržnje u pravu EU može biti shvaćen kao *oblik javnog izražavanja koji podstiče nasilje ili mržnju prema pojedincima ili grupama na osnovu zaštićenih karakteristika prepoznatih u primarnom i sekundarnom pravu EU.*

- Ovo pitanje se u okviru višeslojnog pravnog poretka EU rešava kombinacijom **krivičnih** i **antidiskriminacionih (suštinski radnopravnih)** instrumenata.

© Uładzislau Belavusau (2025)

Područje primene

Relevantno sekundarno

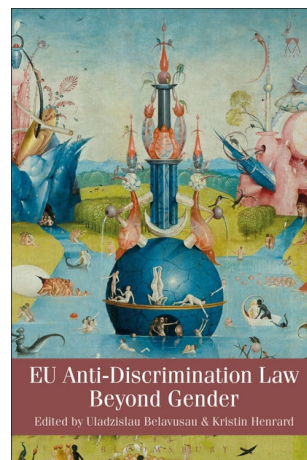
Relevantna sudska

Ograničenja, propusti,

3

Zaštićeni osnovi diskriminacije u pravu EU

- Rim, 1957. godine – Ugovor o EEZ: Evropska integracija bila je zamišljena kao integracija koja ima isključivo ekonomski cilj;
- Jedini izuzetak je „jednakost polova“ (čl. 119 EEZ), kojim je predviđen aktivistički način na koji Sud Evropske unije unapređuje rodnu ravnopravnost;
- Iako je Sud sporadično postupao i u vezi sa drugim osnovama, oblikovanje antidiskriminacionog prava EU vezano za etničku pripadnost, seksualnu orijentaciju, invaliditet i starosno doba kao osnov postalo je moguće tek nakon Ugovora iz Amsterdama (1997.).

© Uładzislau Belavusau (2025)

Područje primene

Relevantno sekundarno

Relevantna sudska

Ograničenja, propusti,

4

Relevantno sekundarno pravo EU: uvođenje tzv. Direktiva bliznakinja o jednakosti

- *Pol:*

Direktiva 2006/54/EZ (poznata i kao Direktiva o "jednakom postupanju" ili o "rodnoj ravnopravnosti/jednakosti polova");

- *Rasno i etničko poreklo:*

Direktiva 2000/43/EZ (poznata i kao "Direktiva o rasnoj jednakosti", ili RED)

- *Religija, invaliditet, starosno doba i seksualna orijentacija:*

Direktiva 2000/78/EZ (poznata i kao "Okvirna direktiva o jednakosti", ili FED)

+ **Okvirna odluka Saveta 2008/913/PUP** o suzbijanju određenih oblika i načina izražavanja rasizma i ksenofobije krivičnopravnim sredstvima

© Uładzisiau Belavusau (2025)

Područje primene	Relevantno sekundarno	Relevantna sudska praksa Sudu EU	Ograničenja, propusti, izuzeci
------------------	-----------------------	----------------------------------	--------------------------------

5

Nepodudarna materijalna područja primene Direktiva o jednakosti (RED i FED)

Grounds Field	Race	Religion	Disability	Age	Sexual orientation	Sex
Employment & vocational training	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
Education	Yes	No	No	No	No	No
Goods and services	Yes	No	No	No	No	Yes
Social protection	Yes	No	No	No	No	Yes

© Uładzisiau Belavusau (2025)

Područje primene	Relevantno sekundarno	Relevantna sudska praksa Sudu EU	Ograničenja, propusti, izuzeci
------------------	-----------------------	----------------------------------	--------------------------------

6

Pozicioniranje govora mržnje u okviru "oblika diskriminacije" u EU

Od 2000. godine nova generacija direktiva:

- ✓ Neposredna diskriminacija;
- ✓ Posredna diskriminacija;
- ✓ Uznemiravanje;
- ✓ Navođenje na diskriminaciju.

© Uładzisiau Belavusau (2025)

Područje primene

Relevantno sekundarno

Relevantna sudska

Ograničenja, propusti,

7

Luksemburška trilogija

Tri presude Suda pravde koje se odnose na slična pitanja vezana za rasistički/homofobni govor koji je uporediv sa direktnom diskriminacijom u kontekstu zapošljavanja

© Uładzisiau Belavusau (2025)

Područje primene

Relevantno sekundarno

Relevantna sudska

Ograničenja, propusti,

8

Spor i skroman početak razvoja sudske prakse Suda EU:

Predmet C-54/07 *Feryn* [2008]

- "Osim ovih Marokanaca, niko nije odgovorio na naš oglas dve nedelje ..., ali mi ne tražimo Marokance. Naši klijenti ih ne žele. Moraju da ugrađuju garažna vrata u privatnim kućama, često u vilama, a klijenti ih ne žele u svojim domovima" (*De Standaard*)
- 'Centrum voor gelijkheid van kansen' – Arbeidsrechtbank – ECJ
- "Javnim objavljivanjem svoje namere [...] poslodavac zapravo isključuje te osobe iz procesa prijavljivanja i iz svojih poslovnih procesa. Poslodavac nije samo govorio o diskriminaciji, već je diskriminisao. Nije samo izgovorio reči, on je izvršio „govorni čin“."
 - Mišljenje nezavisnog advokata Madura
- Neposredna / Posredna diskriminacija? = član 2 (2) RED (2000/43/EZ „Direktiva o rasnoj jednakosti“)

© Uładzisiau Belavusau (2025)

Područje primene

Relevantno sekundarno

Relevantna sudska

Ograničenja, propusti,

9

C-81/12 *Asociația ACCEPT protiv CNCD* (2013): Stranke

Tužilac

- organizacija za LGBT prava
- Glavni lobista za dekriminalizaciju homoseksualnosti u Rumuniji
- Organizator LGBT događaja (GayFest)

Tuženi

- Populistički političar, G. Becali
- "Pokrovitelj" fudbalskog kluba Steaua
- Umešan u sumnjive transakcije sa zemljištem, ali i poslanik

© Uładzisiau Belavusau (2025)

Područje primene

Relevantno sekundarno

Relevantna sudska

Ograničenja, propusti,

10

C-81/12 Asociația ACCEPT protiv CNCD (2013):

Događaji u predmetu
Mart 2010. godine

=> Uznemiravanje; Pisano upozorenje

=> Neposredna diskriminacija

• ACCEPT: Becali, *de jure* donosilac odluka

• Steaua: Becali, nema učešća poslodavca

© Uładzisiau Belavusau (2025)

11

C-81/12 Asociația ACCEPT protiv CNCD (2013): Događaji u predmetu

Februar 2010. godine

"Čak ni kad bih morao zatvoriti Steauu ne bih uzeo homoseksualca u tim. Možda on nije homoseksualac. Ali šta ako jeste? Nema mesta za homoseksualce u mojoj porodici, a [FK Steaua] je moja porodica. (...) To nije diskriminacija. Niko me ne može naterati da radim sa nekim. Ja imam prava jednako kao oni i imam pravo da radim s kim god želim. Čak i da mi Bog u snu kaže da igrač 100 posto nije homoseksualac, ne bih ga primio! Previše se pisalo po novinama da je homoseksualac. (...) Može biti najproblematičnija osoba i najveći pijanac ..., ali ako je homoseksualac, ne želim više da čujem za njega."

Klub nije angažovao igrača o kome je reč

Detaljnu analizu ovog predmeta možete naći na: U. Belavusau, [A Penalty Card for Homophobia from EU Non-Discrimination Law](#), *Columbia Journal of European Law*, 21, 2, 2015.

© Uładzisiau Belavusau (2025)

12

C-81/12 Asociația ACCEPT protiv CNCD (2013): Implikacije

Čak i oni koji nisu *de jure* predstavnici mogu počiniti neposrednu diskriminaciju

Proširenje obuhvata zabrane diskriminacije – Homofobija u pravnom smislu "govor mržnje"

NVO mogu da pokrenu postupak u slučajevima diskriminacije

"Poslodavac nije samo govorio o diskriminaciji, već je **diskriminisao**. Nije samo izgovorio reči, on je izvršio „govorni čin“."

-Feryn C-54/07 [2008] (kurziv autorov)

Područje primene	Relevantno sekundarno pravo	Relevantna sudska praksa Suda EU	Ograničenja, propusti, izgledi
------------------	-----------------------------	----------------------------------	--------------------------------

© Uładzisiau Belavusau (2025)

13

Luksemburška trilogija

1

2

3

C-54/07 *Feryn* (2008)

- Nema konkretnog tužioca
- Belgijska firma koja se bavi prodajom i ugradnjom vrata javno je objavila da neće zaposliti osobe marokanskog porekla
- Sud je utvrdio da će ovaj "govorni čin" verovatno odvratiti određene kandidate od podnošenja prijave, a time i sprečiti njihov pristup tržištu rada što predstavlja neposrednu diskriminaciju u pogledu zapošljavanja
- Utvrđena je neposredna diskriminacija u nedostatku određenog podnosioca tužbe iz pogođene manjine

C-81/12 *Asociația ACCEPT protiv CNCD* (2013)

- "Pokrovitelj" fudbalskog kluba Steaua rekao je da nikada ne bi prihvatio homoseksualnog igrača
- Sud je rekao da subjekat može biti odgovoran za lice koje nije njegov *de jure* predstavnik a koje je počinilo neposrednu diskriminaciju
- Utvrđeno je da NVO mogu pokrenuti postupke u slučajevima diskriminacije

C507/17, *NH protiv Associazione Avvocatura per i Diritti LGBTI – Rete Lenford* (2020)

- Iskusi advokat u jednoj italijanskoj advokatskoj kancelariji izjavio je da ne bi zaposlio niti radio sa homoseksualnim kolegom (u tom trenutku nije bilo slobodnih radnih mesta)
- Postavilo se pitanje da li je lokalna LGBTI organizacija (udruženje advokata) imala aktivnu procesnu legitimaciju da pokrene postupak za naknadu štete → Sud je zaključio da je to dozvoljeno u skladu sa FED
- Nadovezujući se na predmete *Feryn* i *Asociația ACCEPT*, Sud utvrđuje neposrednu diskriminaciju → Takve diskriminatorne izjave uticale su na podnošenje prijave i pristup tržištu rada

Područje primene	Relevantno sekundarno pravo	Relevantna sudska praksa Suda EU	Ograničenja, propusti, izgledi
------------------	-----------------------------	----------------------------------	--------------------------------

© Uładzisiau Belavusau (2025)

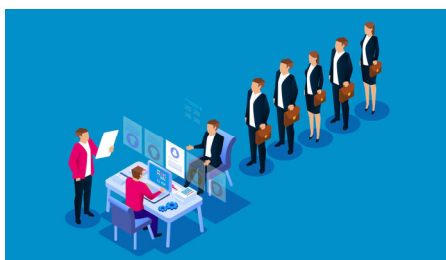
14

Vodeći principi: kada diskriminatorne izjave predstavljaju dovoljnu vezu sa "pristupom zapošljavanju" u skladu sa sudskom praksom Suda?

- 1) Mora se ispitati kakav je status osobe koja daje izjave i u kom svojstvu ih daje .
- 2) Mora se razmotriti priroda i sadržaj datih izjava.
- 3) Kontekst u kojem su izjave date je takođe relevantan.
- 4) Na kraju, važno je razmotriti u kojoj meri priroda, sadržaj i kontekst datih izjava mogu obeshrabrati pripadnike zaštićene grupe da konkurišu za posao kod tog poslodavca.

Dodatna literatura može se naći na:

Ulad Belavusau, [On the Wings of Words in EU Anti-Discrimination Law](#), *European Papers*, 5(2), 2020. 1001-1020.

Područje primene

Relevantno sekundarno

Relevantna sudska

Ograničenja, propusti,

15

Ograničenja, propusti i izgledi Direktiva EU o jednakosti iz 2000. godine (RED i FED)

• Rasa

- Mali broj predmeta u Sudu Evropske unije na osnovu RED;
- Mešanje diskriminacije po osnovu "nacionalnosti" i po osnovu "rase/etničkog porekla" u sudskoj praksi Suda Evropske unije;
- Često je intersekcionalni aspekt rasne diskriminacije teško uočiti u okviru strogo doslovnog tumačenja RED;
- Neznatan broj i podređeni društveni status aktivnih tužilaca koji dolaze iz etničkih grupa u nepovoljnom položaju;
- Nejednak status i nivo aktivnosti tela za ravnopravnost (u skladu sa RED) u državama članicama;
- Pitanja koja utiču na teret dokazivanja, posredna diskriminacija i pristup pravnim sredstvima

• Seksualna orijentacija

- Ograničeno materijalno područje primene FED;
- Otpor država članica da adekvatno primene FED i direktive o državljanstvu;
- Prikrivanje seksualne orijentacije od strane tužilaca u državama članicama sa izraženom homofobijom, što dokazuje kako snažan društveni pritisak na pojedince i grupe koje se zalažu za seksualnu emancipaciju i osećaj stida kod njih, tako i klima fizičkog i verbalnog nasilja.
- Nejednak status i aktivnosti tela za ravnopravnost (u skladu sa RED) u državama članicama.
- Pitanja koja utiču na teret dokazivanja, posredna diskriminacija i pristup pravnim sredstvima

© Uładziślau Belavusau (2019)

Područje primene

Relevantno sekundarno

Relevantna sudska

Ograničenja, propusti,

16

Mapiranje aspekata suzbijanja govora mržnje u pravu EU

Analitička perspektiva	Uporedna ustavnopravna perspektiva	Pravni okvir i instrumenti EU	Ilustrativni fokus / primeri
Antidiskriminaciona i radnopravna dimenzija	Govor mržnje često se manifestuje u zapošljavanju ili pružanju usluga; jednakost i dostojanstvo su zaštićeni građanskim i radnim pravom.	Direktive o jednakosti: • 2000/43/EZ (Rasna jednakost) • 2000/78/EZ (Jednakost pri zapošljavanju) • 2006/54/EZ (Rodna ravnopravnost)	Fokus na direktnoj diskriminaciji / uznemiravanju koji stvaraju neprijateljsko okruženje kao diskriminaciju
Krivičnopravna dimenzija	Inkriminacija je opravdana radi zaštite ljudskog dostojanstva i javnog reda od podsticanja na mržnju i nasilje.	Oktivna odluka Saveta 2008/913/PUP o suzbijanju određenih oblika i načina izražavanja rasizma i ksenofobije krivičnopravnim sredstvima.	Obavezuje države članice da inkriminišu javno podsticanje na mržnju na osnovu rase, boje kože, religije, porekla ili nacionalne / etničke pripadnosti – uključujući <i>Poricanje holokausta i trivijalizaciju genocida</i> .
Područje primene	Relevantno sekundarno pravo	Relevantna sudska praksa Suda EU	Ograničenja, propusti, izgledi

© Uładzisiau Belavusau (2025)

17

Mapiranje aspekata suzbijanja govora mržnje u pravu EU

Analitička perspektiva	Uporedna ustavnopravna perspektiva	Pravni okvir i instrumenti EU	Ilustrativni fokus / primeri
Regulisanje govora mržnje na internetu	Digitalna sfera pojačava štetno izražavanje; Regulisanjem se uspostavlja ravnoteža između slobode govora i bezbednosti na internetu i odgovornosti platformi.	Akt o digitalnim uslugama (Uredba 2022/2065) i Kodeks ponašanja za suzbijanje nezakonitog govora mržnje na internetu (2016., revidirana 2022.) .	Njime se zahteva od platformi da odmah uklone sadržaj kojim se širi mržnja i da sarađuju sa nacionalnim vlastima i nevladinim organizacijama u praćenju antisemitskog, homofobnog ili rasističkog sadržaja.
Integrativni pristup EU	Pravo EU objedinjuje instrumente krivičnog prava, prava interneta i prava u oblasti jednakosti radi unapređenja odgovornosti i inkluzije.	Predlog člana 83 UFEU (2021–2025): dodavanje govora mržnje i zločina iz mržnje na listu krivičnih dela na nivou EU; Strategija EU za suzbijanje antisemitizma i negovanje jevrejske kulture (2021–2030); Strategija za ravnopravnost LGBTQ osoba (2020–2025) .	Tekuće aktivnosti harmonizacije uključuju inkriminisanje homofobnog i antisemitskog govora mržnje u državama članicama i promovisanje zaštite jevrejskog načina života kroz obrazovanje, praćenje i mehanizme izvršenja.
Područje primene	Relevantno sekundarno pravo	Relevantna sudska praksa Suda EU	Ograničenja, propusti, izgledi

© Uładzisiau Belavusau (2025)

18

Danke für Ihre Aufmerksamkeit!
Hvala na pažnji!

u.belavusau@uva.nl

Dodatne reference se mogu naći na:

Ulad Belavusau & Kristin Henrard (eds.),
[*EU Anti-Discrimination Law Beyond Gender*](#), Hart
(Oxford, 2018) →

Ulad Belavusau, [*On the Wings of Words in EU
Anti-Discrimination Law*](#), *European Papers*, 5(2),
2020. 1001-1020.

